

Для збільшення посівної площі люди зрубували дерева сокирами з камення і скопували землю дерев'яними мотиками, а урожай збирали використовуючи серпи з кісток звірів.

Із зібраного урожаю люди навчилися готувати їжу на власноруч виготовленому посуді.

1.3. Форми господарства у первісному суспільстві. Трипільська культура

Яскравим прикладом господарського розвитку епохи первісного суспільства є трипільська культура, що була поширена на території України в період 3500–1700 роки до н.е..

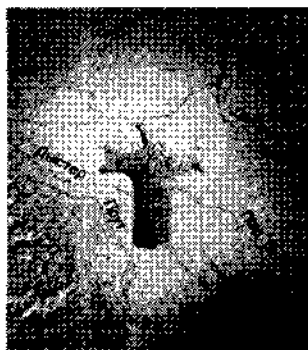
Трипільська цивілізація — це блискуча археологічна культура, що існувала на території Правобережної України та Молдови протягом декількох тисячоліть (кінець неоліту — мідний вік).

Перші знахідки трипільської культури виявлені археологом *Вікентієм Хвойком* у 1893 році поблизу села Трипілья (звідси і назва культури). Пізніше, схожі відкриття зроблені на території Румунії й Молдови, де трипільська культура відома під назвою «культура Кукутени». Спочатку вчені припускали, що ця цивілізація створена аріями або стародавніми слов'янами. Сьогодні з'явилася теорія про те, що трипільська культура не індоевропейського походження, проте, її точні витоки невідомі до тепер.

Вікентій Хвойка

В період свого зародження трипільська культура розташовувалася в пониззі Дунаю (Кереш, Старчево, Боян, Кукутені), потім поширилася на території між Дністром і Бугом, а згодом перемістилася ближче до Дніпра.

Розширюючи територію свого проживання, трипільці контактували з іншими племенами, що проживали там. Так, внаслідок взаємодії з представниками Бузько-Дністровської археологічної культури Трипільська культура розпочала своє широкомасштабне поширення на території теперішньої України. В Україні виявлено величезну кількість (понад 1000) пам'яток трипільської культури. Вони згруповані у трьох районах: Середня Наддніпрянина, Надпруття й Надбужжя, Наддніпрянина.

Періодизація трипільської культури:

- ✓ ранній етап (VI–V тис до н.е.) — люди жили в землянках, знаряддя праці виготовляли із кремню, каменю, кісток та рог тварин;
- ✓ середній етап (друга половина V тис — 3150 роки) — людські поселення укріплені ровами та валами, видобувається мідна сировина;
- ✓ пізній етап (3150–2650 роки до н.е.) — великі наземні житла, розвивається обробка металу.

Обряди поховання у трипільців

- ✓ Обряд тілопокладення (інгумація).
- ✓ Кремація — спалення тіла і захоронення решток у глиняних урнах.
- ✓ У пониззі Дніпра пізні племена споруджували кургани зі складними конструкціями для померлих.
- ✓ Жертовні поховання людей поряд з храмами.

Носії трипільської культури

- ✓ належали до середземноморської раси, поширеної у Південно-Східній Європі;
- ✓ невисокі та вузьколиці люди;
- ✓ мали гарно профільовані тонкі риси обличчя.

Заняття трипільців:

- ✓ землеробство;
- ✓ садівництво та виноградарство;

- ✓ полювання (на косулю, лося, благородного оленя, різних хижаків, гризунів);
- ✓ рибалство;
- ✓ збиральництво (ягоди, дикий мед, горіхи, черепашки прісноводних молосків);
- ✓ гончарство (види посуду: розписний, нерозписний).

Види сільськогосподарських культур, що оброблялися:

- ✓ жито;
- ✓ пшениця;
- ✓ ячмінь;
- ✓ овес.

Трипільці вирощували:

- ✓ велику рогату худобу;
- ✓ свиней;
- ✓ овець та кіз;
- ✓ коней;
- ✓ биків, які використовувались як тяглова сила.

Культура мальованої кераміки охоплює:

- ✓ миски;
- ✓ вази;
- ✓ кухлі;
- ✓ горшки;
- ✓ амфори.

Духовна культура та уявлення трипільців

Трипільські зображення:

- ✓ здебільшого жіночі (сидячі, стоячі);
- ✓ зрідка чоловічі.

«Мова Трипільської культури»

Доктор філологічних наук Юрій Мосенкіс проаналізував великий масив індоєвропейських мов і стверджує: «Вивчене системне функціонування доіндоєвропейського (трипільського) субстрату в українській мові — як на фонетичному рівні, ... так і на лексичному рівні, де субстратна лексика має (твори Т. Шевченка, фольклор) особливе смислове навантаження, що сягає через давньослов'янські вірування до міфологічних уявлень носіїв Трипільської культури. «Мова Трипільської культури» — це той індоєвропейський компонент слов'янських мов, який відрізняє слов'янські мови від інших індоєвропейських і зближує їх з давнім субстратом Східного Середземномор'я» та доповнює, що: «Українська мова зберігає не лише численні трипільські слова, а й багато власних назв, особливо назв річок, успадкованих з часів Трипільської культури.»

Трипільські поселення (селища):

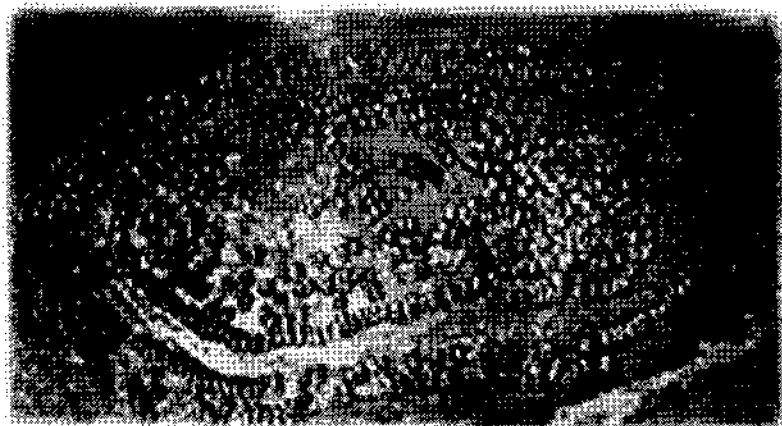
- ✓ розташовувались на високих рівних місцях поблизу річок і потоків;
- ✓ налічували від десятка до сотні жител;
- ✓ мали чітке планування розміщення споруд.

На території Трипілья зустрічалося два типи жител:

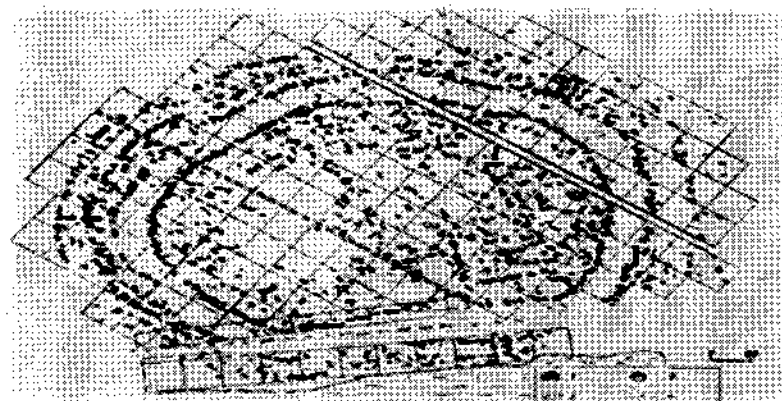
- ✓ Землянки — житла глибиною 0,6–1,5 м, які складалися з жилої частини і господарських ям. У плані ці «будівлі» нагадували напіввісімку чи вісімку.

Їх стіни були пологі, а дно нерівне. У кожному з таких жител знаходилось по два-три вогнища.

- ✓ Наземні глинобитні житла — великі будинки 20-ти метрів, що склалися з 4–5 кімнато-камер, у кожній з яких була піч.

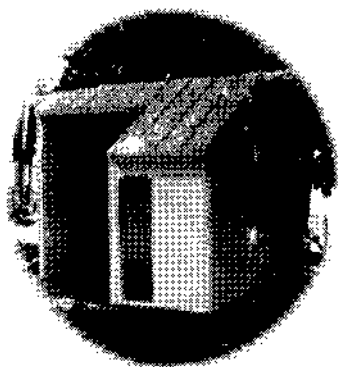
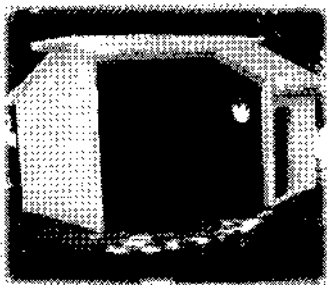

Панорама трипільського протоміста біля с. Майданецьке (3600–3500 років до н.е.). Площа — 2 кв. км, близько 2 тис споруд, 6–9 тис мешканців

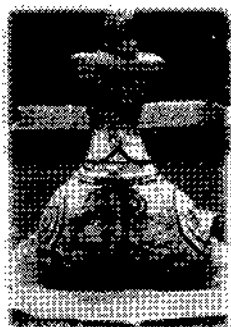
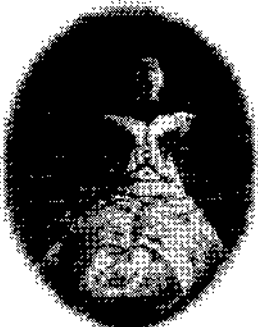

Карта місцевості (100 × 100 м)

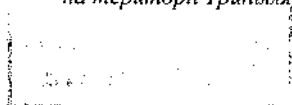
Під час розкопок знайдено безліч статуєток, що зображають сидячу жінку, менше — зооморфних фігурок, а також глиняні крісла, моделі жител, прикрас.

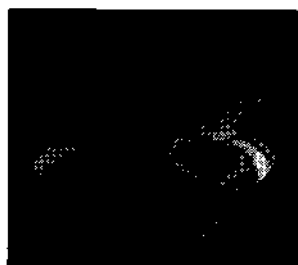
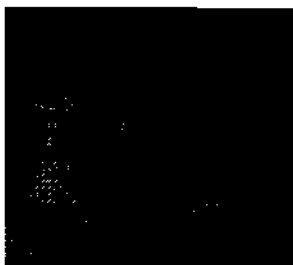
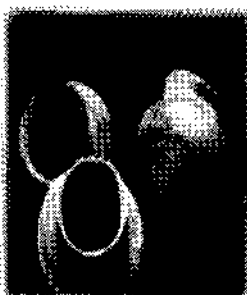
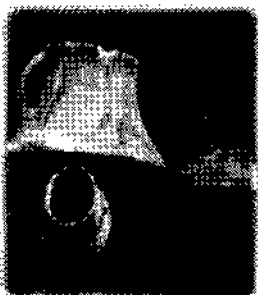
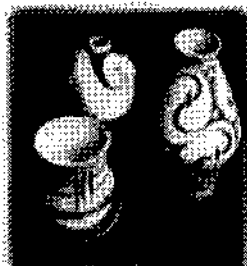
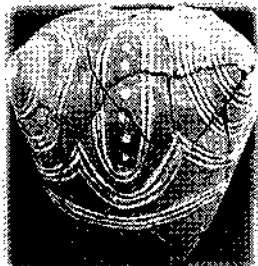
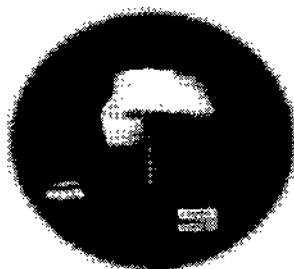
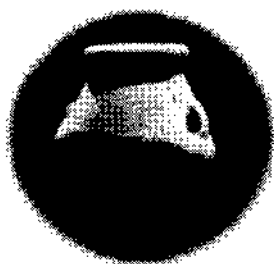
Макети будинків трипільців

Жіночі фігурки, знайдені під час археологічних розкопок на території Трипілья.

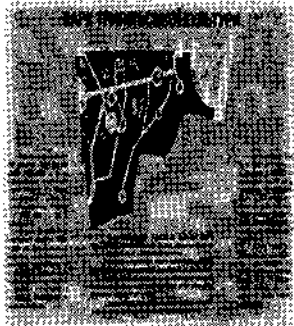

893245

Трипільський посуд

Трипільське гончарне мистецтво займало одне з перших місць за якістю й розписами в Європі того часу. Про це свідчать археологічні знахідки: пролежавши в землі тисячі років, розписи, що прикрашають посуд, не втратили свого кольору, а оригінальні орнаменти можуть слугувати зразком наслідування для сучасних майстрів.

У 2003 році був відкритий парк Трипільської культури, в якому зібрано ансамбль керамічних скульптур наближених до історичних аналогів, будинки трипільців, жіночі фігурки, оригінали яких можна побачити в Національному історичному музеї. Парк Трипільської культури — спільний проект Міжрегіональної академії управління персоналом, Львівської академії мистецтв та Національної академії образотворчого мистецтва й архітектури.

В процесі розкладу первісного ладу на зміну родовій та сімейній громаді прийшла сусідська. В цьому процесі відображався перехід від особистих (родових) відносин до майнових.

Залежно від природних особливостей того чи іншого племені, економічних умов, відносин із сусідніми народами, *склалися громади «азійського» та «античного» типу*, які дали початок формування, ранньорабовласницьких держав. У свою чергу, «германські» («слов'янські») громади стали колыскою ранньофеодальних держав Центральної та Східної Європи.

Основою виробничих відносин рабовласницького способу ведення господарства стає власність рабовласника на засоби виробництва та на раба. У виробництві діяв прямий позаекономічний примус. Долею «розмовляючого знаряддя» (раба) стає непосильна праця, скотське існування, рання смерть.

Азійський тип характеризувався будівництвом зрошувальних каналів, об'єднанням родин в громади. Поява громад вела до утворення територіальних утворень — держав. Перші держави з'являються в долинах великих річок — Ніл, Тигр, Євфрат, — там, де існувала можливість створення зрошувальних (іригаційних) систем, які стали основою поливного землеробства. Будівництво іригаційних споруд вимагало спільної роботи багатьох людей, її чіткої організації і було однією з найважливіших функцій перших держав, початковою формою яких стали так звані номи.